

СЕЌАВАЊЕ НА
Јован Ристов
(1949 – 2018)

На 7-ми декември 2018 година, на 69 годишна возраст почина еден од најистакнатите членови на Македонскиот национален комитет на Синиот штит, правник и протектолог, кој речиси целиот свој работен век го помина во правната заштита на културното наследство. Членовите на МНК Син штит, на МНК ИКОМ и на МНК ИКОМОС се простија од човекот кој со својата човечност и со својата стручност остави траен белег во македонското општество во времето во кое живееше.

Јован Ристов е роден на 25 октомври 1949 година во с. Дреново, Кавадарци. Во 1972 година дипломира на Правниот факултет во Скопје и

веднаш се вработува како правен застапник на агрокомбинатот „Тиквеш“ од Кавадарци. Во 1975 година се вработува во Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата во Скопје, најпрво како Секретар – правник (1975 – 1976), потоа како раководител на Секторот за заеднички служби и на Бирото за евиденција, документација и информации (1976 – 1977). Во периодот од 1977 до 1979 година работи како правен советник за заштита на спомениците на културата и природните реткости, а од 1979 до 1984 како референт за правна заштита на спомениците на културата. Во периодот од 1984 до 1987 година ги обавувал функциите в.д. помошник директор, потоа в.д. директор и в.д. технички директор на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата во Скопје. Од 1987 до 1988 работи како помошник на претседателот на Републичкиот комитет за култура и бил одговорен за заштита на спомениците на културата и природните реткости, архивската, библиотечната, кинотечната и музејската дејност и меморијалното одбележување на настани и личности. Во наредниот период (1988 – 1990) работи како помошник на претседателот на Републичкиот комитет за образование, култура и физичка култура, како одговорен за заштита на спомениците на културата, архивската, библиотечната, кинотечната и музејската дејност и меморијалното одбележување на настани и личности. Во 1990 година повторно се враќа во Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата во Скопје, овојпат како негов директор до 1999 година во два мандати, а во периодот од 1999 до 2002 година е советник за правна заштита на културното наследство. Од 2002 до 2004 година е вршител на должност директор на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата во два мандати. Јован Ристов е идеен творец и основач на Управата за заштита на културното наследство при Министерството за култура на Република Македонија, а исто така и нејзин прв директор во периодот од 2004 до 2006 година. Во периодот од 2006 до неговото пензионирање во 2014 година работи како советник за правна заштита на културното наследство во неговата матична институција, сега преименувана, Национален конзерваторски центар.

За време на својот работен век Јован Ристов бил вклучен и мноштво сојузни органи и тела на поранешната СФР Југославија. Бил член на Комисијата на Сојузниот извршен совет за координација на примената на ратификуваните меѓународни конвенции за заштита на културното наследство (1978-1982 година); член на Одборот за природно и градителско наследство на Советот за човекова средина и просторно уредување на СФРЈ (1978-1982 година); член на Правната секција при Сојузот на друштвата на конзерваторите на Југославија (1975-1990 година). Исто така, бил вклучен и во меѓурепубличките органи и тела во поранешната СФР Југославија: член на меѓурепубличкиот одбор за спречување на крајби, шверц и пренос на сопственост на културни добра (1977-1980 година); член на Координативниот одбор на републичките и покраинските заводи за заштита на природата и

спомениците на културата (1980-1987 година); раководител на Заедничката работна група на републичките заводи за заштита на спомениците на културата од СР Македонија и СР Босна и Херцеговина, за класификација, валоризација и категоризација на спомениците на културата (1980-1981).

Од републичките органи во рамките на СФР Југославија учествувал како член на Секретаријатот на Секцијата за култура на Републичката конференција на ССРМ, два мандати едноподруго (1978-1985 година); член на одборот за соработка со УНЕСКО при Републичката комисија за културни врски со странство (1979-1982 година); член на Претседателството на Советот за заштита и унапредување на човековата околина на СР Македонија (1982-1986 година); член на Републичкиот комитет за култура (1986-1987 година); член на Комисијата за заштита на спомениците на културата на Републичката заедница на културата (1988-1991 година).

По растурањето на Југославија, во Република Македонија учествувал во неколку органи и тела: Претставник на Републиката во Советот на Музејот на град Скопје (1994-1998); Член на Стручниот одбор за култура на Националната комисија за УНЕСКО (1995-1998); Претседател на Собранието на Македонскиот национален комитет на Синиот штит (2002-2005 година); Член на извршниот одбор на Македонскиот национален комитет на ИКОМОС, два мандати едноподруго (1998-2001 и 2002-2005 година); Член на Националната комисија за УНЕСКО на Република Македонија (2004-2008 година); Член на Извршниот одбор на МНК Син штит (2012-2018).

Негова професионална насоченост беше споменичкото право и заштитата на културното наследство, а особено меѓународното и компаративно право. Почитуваниот колега Јован Ристов беше единствениот стручњак од таков ков во Република Македонија, кој го разработуваше и го толкуваше споменичкото законодавство со голема посветеност. Објави осум монографии, седум акти и прописи поврзани со заштитата на културното наследство и над триесет стручни и научни трудови, исто така поврзани со заштитата на културното наследство во Република Македонија. Познати се неговите трудови посветени на материјалните и нематеријалните, на движните и на недвижните културни добра. Во повеќедецениската соработка на планот на правната заштита на културните добра во Република Македонија имавме можност да ја согледаме неговата ангажираност на регулирањето на разните аспекти на споменичкото право во нашата земја. Познати се неговите трудови поврзани со споменичкото право, приопштени на одделни форуми на ИКОМ, во *Museologica Macedonica*, и на Синиот штит, објавени во електронското списание „е-ШТИТ“.

Тој има приопштено цел еден корпус на трудови поврзани со правната заштита на културните добра. Од особено значење се „Изворите на споменичкото право во Македонија“ во пет тома. Во нив се третираат прашања од правната заштита на културните добра од најстари времиња до денес, каде

авторот Јован Ристов ги вложил и своето знаење и искуство. Тоа е период на оформување на споменичкото право на Република Македонија, за што дел од заслугата му припаѓа и на Јован Ристов. Потребно е да се нагласи дека во градењето на структурата на трудовите, во селекцијата, групирањето, третманот, опфатот на содржините и слично, авторот имаше изградено посебна методологија во пристапот, што ги прави овие трудови многу значајни од научен аспект. Од особено значење, исто така, е и публикацијата „Приватно колекционирање на културни добра – правни аспекти“ во издание на МНК ИКОМ. Авторот Јован Ристов, многу минуциозно, многу студиозно го разработува приватното колекционирање во сите можни појавни форми, определувајќи ја законската рамка која денес постои, но и сугерирајќи, во иднина, што треба да содржи таа рамка. Голем е придонесот на Јован Ристов во функционирањето на органите и телата на МНК Син штит, чиј член беше од основањето во 2002 година, особено со своето учество во Извршниот одбор на МНК Син штит и во Редакцијата на електронското списание „е-Штит“.

Со своите дела колегата Јован Ристов останува најзначајната личност од доменот на протектологијата на културните добра во нашата земја, кого ќе го спомнуваат сегашните и идните генерации кои ќе се занимаваат со правната заштита на тие добра. Му благодариме за се што направи на планот на правната заштита на културните добра во Република Македонија, како и во работата на Македонскиот национален комитет на Синиот штит. Со смртта на Јован Ристов, научната, заштитарската, херитолошката и пошироката јавност во Македонија, изгубија вреден и пожртвуван работник во областа на споменичкото право и заштитата на културното наследство воопшто, кој за време на својот животен век даде несебичен придонес кон афирмација на заштитата на македонските културни добра.

Библиографија Јован Ристов

Монографии:

1. *Споменичка терминологија – Генерички поими за заштитени добра со избор на дефиниции*, Скопје, РЗЗСК, 1997, 256;
2. *Хашкиот протокол од 1999 година – Заштита на културните добра во случај на вооружен судир*, Скопје, „Македонска цивилизација“, 2002, 164;

3. *Споменичкото право во Македонија: Том I*, Скопје, РЗЗСК, 2003, 456;
4. *Правен режим на археолошките истражувања и случајните откритија*, Битола, НУ Завод и Музеј, 2006, 374;
5. *Инструменти за заштита на културното наследство*, Скопје, „Принт поинт“, 2008, 382;
6. *Пазачи на старините*, Скопје, Национален конзерваторски центар, 2009, 122;
7. *Интегрирана заштита на културното наследство – Правни аспекти*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2011, 516;
8. *Приватно колекционирање на културни добра – Правни аспекти*, Скопје, МНК ИКОМ, 2015, 504.

Збирки прописи:

1. *Избор на прописи за заштита на културното наследство*, Скопје, МНК ИКОМОС, 2006, 352 (коавторство: Магдалена Диковска и Весна Илиевска);
2. *Темелни акти на УНЕСКО за заштита на културното наследство*, Скопје, МНК ИКОМОС, 2006, 366 (коавторство: Лидија Топузовска);
3. *Извори на споменичкото право во Македонија: Том I – Зачетоци од периодот пред создавањето на современата македонска држава*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2012, 234;
4. *Извори на споменичкото право во Македонија: Том II – Акти за спомениците на културата и другите културни добра од периодот на ДФЈ/ФНРЈ и ДФМ/НРМ во нејзин состав (1944-1963)*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2013, 356;
5. *Извори на споменичкото право во Македонија: Том III – Акти за спомениците на културата и другите културни добра од периодот на СФРЈ и СРМ во нејзин состав (1963-1991)*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2016, 488;
6. *Извори на споменичкото право во Македонија: Том IV – Акти за културното наследство на Република Македонија (1991-2005)*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2017, 502.
7. *Извори на споменичкото право во Македонија: Том V – Акти за културното наследство на Република Македонија (2006-2011)*, Скопје, НУ Конзерваторски центар Скопје, 2018, 554.

Статии:

1. „Развиток на правната заштита на спомениците на културата во Социјалистичка Република Македонија“, *Zbornik zaštite spomenika culture*, Beograd, Savez društava konzervatora Jugoslavije, XXV, 1977, 89-95;
2. „Должности и права на имателите на спомениците на културата во Социјалистичка Република Македонија“, *Културно наследство*, Скопје, РЗЗСК, VII (1976-78), 1978, 179-188;
3. „Поопштествувањето на споменичкото наследство како натамошна ориентација во доградувањето на самоуправните општествени односи во областа на заштитата на спомениците на културата“, *Културно наследство*, Скопје, РЗЗСК, VII, (1976-78), 1978, 217-222;
4. „Осврт на некои принципиелни прашања од правната заштита на спомениците на културата во СР Македонија“, *30 години заштита на спомениците на културата во Социјалистичка Република Македонија*, Скопје, РЗЗСК, 1983, 35-40;
5. „Правната заштита на културното наследство и на човековата околина“, *Зборник на трудови од научниот симпозиум „Културното наследство и човековиот животен простор“*, Скопје, РЗЗСК, 1983, 155-162;
6. „Конвенција за заштита на културното наследство во случај на вооружен судир и нејзината примена во СФР Југославија“, *Културно наследство*, Скопје, РЗЗСК, IX, (1982), 1984, 87-99;
7. „Преиспитување на уставната концепција за заштита на спомениците на културата“, *Културен живот*, Скопје, III-IV (март-април), 1988, 4-7;
8. „Уставните промени и заштитата на спомениците на културата во СР Македонија“, *Гласник Друштва конзерватора Србије*, Београд, 13, 1989, 200-204;
9. „Кон враќањето на иконите и другите црковни добра од културно и историско значење“, *Културен живот*, 1 (јануари-јуни), 1992, 9-10;
10. „Докога уништување на спомениците на културата“, *Културен живот*, Скопје, 3 (август-декември), 1993, 26-27;
11. „Градителско наследство од XX век“, *Културен живот*, Скопје, 1 (јануари-март), 1994, 46-47;
12. „Конзерваторски вандализам“, *Културен живот*, Скопје, 2-3 (април-јуни), 1994, 37-39;

13. „Културното наследство и туризмот“, *Животна средина*, Скопје, Независен сојуз за заштита и унапредување на животната средина во Македонија, 1, 1996, 48-50;
14. „Заштита на археолошкото наследство преку создавање на резервирани археолошки зони – Прилог кон ратификацијата на Конвенцијата на Советот на Европа од 1992 година и нејзината примена во Република Македонија“, *Македонско наследство*, Скопје, „Македонска цивилизација“, 4 (1997), 1997, 58-76;
15. „Правни аспекти на колекционерството во Македонија“, *Museologica Macedonica*, Скопје, ICOM, 1997, 82-101;
16. „Основи на системот на правна заштита на културното наследство во Република Македонија“, *Прирачник „Да го заштитиме културното наследство“*, Скопје, Царинска управа на Република Македонија, 1997, 7-19;
17. „Денови на европско културно наследство“, *Културно наследство*, Скопје, РЗСК, 22/23 (1995-1996), 1997, 269-271;
18. „Археолошкото богатство на Македонија и неговата заштита“, *Археолошкото богатство на Македонија и неговата заштита*, Скопје, Фондација за култура на Македонија, 1998, 9-42;
19. „Национална стратегија на заштита на културното наследство во Република Македонија“, *Зборник од трудовите на меѓународниот научен собир „Перспективи и унапредување на планирањето и уредувањето на просторот“*, Скопје, Министерство за урбанизам, градежништво и заштита на животната средина, 1998, 401-406;
20. „Културното богатство или културно наследство“, *Лик*, Скопје, бр. 460 од 12 јануари 1998;
21. „Ревизија на Хашката конвенција од 1954 година“, *Културно наследство*, Скопје, РЗСК, 24/25 (1997-98), 1999, 239-249;
22. „Правни аспекти на заштитата на културното наследство од недозволена трговија и други сродни дејствија“, *Museologica Macedonica*, Скопје, ICOM, 3-4, 2000, 18-29;
23. „Творечкиот пат на Тодор Паскали“, *Тодор Паскали*, Охрид, Завод за заштита на спомениците на културата и Народен музеј – Охрид, 2002, 7-12;
24. Legal Aspects of protection of Cultural Heritage in the Case of Non-international Armed Conflict“, *Heritage at risk: ICOMOS World report 2002/2003 on monuments and sites in danger*, München, ICOMOS, 2003,

- 133-134 и во: *Urgent regional workshop: Cultural Heritage at risk in the Event of Armed Conflicts - Macedonia case*, Скопје, MNC ICOMOS, 2004, 33-35;
25. „Основи на македонскиот модел на безбедносна заштита на културното наследство, <http://uzkn.gov.mk/dokumenti/Ohrid2006/Jovan%20Ristov.pdf>;
 26. „The implementation of the Second Protocol of the 1954 Hague Convention in the Republic of Macedonia“, *Nout van Woudenberg and Liesbeth Lijnzaad (eds.), Protecting Cultural Property in Armed Conflict*, Leiden-Boston, Martinus Nijhoff Publishers, 2010, 123-126 *коавтор: Лазар Шуманов);
 27. „Нормативна рамка за остварување на грижата за музејските добра - превентивна заштита“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 1, 2013, 41-50 и во превод на англиски јазик: „Normative framework for care of museum goods - preventive protection“, *e-Shield*, Скопје, MNC Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 1, 2013, 51-60;
 28. „Вториот протокол од 1999 година, неговото значење и степенот на неговата нормативна и фактичка примена во Република Македонија“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 2, 2015, 7-21 и во превод на англиски јазик: „The Second Protocol of 1999, its significance and the degree of its normative and actual implementation in Republic of Macedonia“, *e-Shield*, Скопје, MNC Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 2, 2015, 23-38;
 29. „Значење и примена на Хашката конвенција од 1954 година“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 2, 2015, 57-67, и во превод на англиски јазик: “Significance and application of the Hague Convention 1954”, *e-Shield*, Скопје, MNC Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 2, 2015, 69-79;
 30. „Нормативна рамка за музеите и за музејската дејност“, *Захаринка Алексова-Бачева, м-р Бранислава Михајлова, д-р Крсте Богоески, Музеите во Република Македонија*, Скопје, МНК ИКОМ, 2015, 12-13;
 31. „Правна заштита на нематеријалното културно наследство во Република Македонија“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 3, 2017, 40-57, и во превод на англиски јазик: “Legal protection of the intangible cultural heritage in the Republic of Macedonia” *e-Shield*, Скопје, MNC Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 3, 2017, 58-73;

32. „Правото и професионалната етика во остварувањето на заштитата на музејските добра во Р. Македонија“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 4, 2018, 5-11, и во превод на англиски јазик: “The low and professional ethics in the realization of the protection of museum goods in the R. of Macedonia”, *e-Shield*, Скопје, МНК Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 4, 2018, 12-18;
33. „Примена на прописите за заштита на културните и природните добра во катастрофи предизвикани од човекот и природата – позиција на локална власт, протекторска свест и професионална етика“, *e-Штит*, Скопје, МНК Син штит (www.sinstit.org.mk), 4, 2018, 69-74, и во превод на англиски јазик: “Application of regulations for the protection of cultural and natural goods in the event of natural and man-made disasters – position of the local government, protective awareness and professional ethics”, *e-Shield*, Скопје, МНК Blue Shield (www.blueshield.org.mk), 4, 2018, 75-80.

Проф. д-р Крсте БОГОЕСКИ

Претседател на МНК Син штит во период од 2002 до 2012

Проф. д-р Даворин ТРПЕСКИ

Актуелен претседател на МНК Син штит

